

סאלבלוב

אל"ם מ. גור

נגשויות בלתי פוסקות עם מוסדות הצבא והמשטר, ובשל כך חי כזאב בודד.

תורתו ודעותיו לא זכו לדיון מעמיק ורציני; מפקדיו וחבריו למקצוע התייחסו אליו בבוז, ובמקרה הטוב — בסלחנות וברחמים; האפשרות היחידה אשר נותרה לו, איפוא, להוכיח את אמיתות תורתו — היתה בשדה הקרב. ההצלחה היתה האמצעי הבלעדי אותו הבינו אף מתנגדיו — ואליו לא יכלו להתכחש.

הוא הלך בדרך הקשה — וניצח.

סובורוב — שילב באישיותו באורח מופלא כושר לימוד מן העבר, מחשבה אובייקטיבית, יכולת להסיק מסקנות וכושר ביצוע מעולה.

צבא נועד למלחמה

ההתבוננות במרכיביה העיקריים של תורת סובורוב מזכירה לקצין הישראלי את צה"ל.

תוך עיון מדוקדק במצבה המדיני-צבאי של רוסיה בזמנו, ומניתוח פרשיות העבר, הגיע סובורוב אל המסקנה, כי ניצחון מוחלט ומהיר יושג רק על-ידי צבא הנכון לצאת למלחמה בכל רגע. לצבא אין שלום, ואין צבא-של-שלום. צבא-של-שלום הוא צבא של תבוסה. צבא נכון למלחמה — רק הוא צבא מנצח.

הספר „אמנות הניצחון“, פרי-עטו של פיליפ לונגוורת, הוא גל-עד לדרכו, דמותו וניצחונותיו של גנרל י. סובורוב — לוחם מזהיר, אשר פעילותו הברוכה למען רוסיה בשנים 1760—1800 מילאה תפקיד לא-קטן בעיצובה של מפת אירופה באותן שנים.

הספר הוא בבואה נאמנה לדמותו של האיש, על רקע אירופה המסוערת והשסועה באותה תקופה.

הספר נכתב, בעיקרו-של-דבר, בהסתמך על מקורות רוסיים. מצויות בו מפות-מבצעים ותמונות של אישים אשר ממחישות את הסביבה בה פעל גיבור הספר — גנרל יסימר סובורוב. הספר קריא ומעניין, הן בזכות אופן הרצאת הדברים, והן בזכות הקרבות המרתקים המתוארים בו ודמותו יוצאת-הדופן של סובורוב.

★

במשך הקריאה בספר „אמנות הניצחון“ אינך יכול להשתחרר מן השאלה — מה המריץ את סובורוב? מה דחף אדם מוזר זה לרוץ מקרב אל קרב וממערכה אל מערכה בלא להחמיץ ולוא אף רגע אחד של לחימה?

התשובה פשוטה לכאורה, אולם משמעותה עמוקה ורבתי פנים; ויש בה משום הארה לאופיו ולדרך מנהיגותו של האיש. סובורוב, בהיותו לוחם-חושב, רצה לבחון מדי פעם מחדש, בשדה-הקרב, את תורות-הקרב שעיצב, את דעותיו וחידושיו בדבר דמות הצבא ואופי המנהיגות בו; הוא עמד תדיר בהת-

„כידונים! חרבות! נשק קר!“

ברגל, בקצב מדהים של ארבעים-חמישים קילומטרים ליום. אין להסביר את עמידתם של החיילים בלחץ כזה, אלא ברצון הברזל של מנהיגם, ובמערכת-היחסים האנושית-צבאית אשר נוצרה ביניהם.

סובורוב לא שיחק בחיילי-עופרת לשם מסדרים ומצעדים; הוא היה מפקד למלחמה. זה היה מקצועו, זו היתה תכליתו. הוא לא ראה טעם לקיים בצבא מערכת יחסים ואימונים נוקשה ומסודרת לימי שלום, כאשר בעת מלחמה יש לשנותה לאחור, המאפשרת אילתור וניצול שעות-כושר. יחידתו היתה לאי-של-לוחמים בתוך ים-של-בובות. בכל יום היתה נכונה לקום — ולנוע לקרב.

תוקפנות

בעת מערכת הקרבות אשר ניהל נגד הצרפתים בצפון-איטליה ובשביצריה, בהיותו כבר כבן שבעים, היה סובורוב נתפס לעתים להזיות, ואז היה ממלמל: „כידונים! חרבות! נשק קר!“ בהעזה ובתוקפנות ראה סובורוב יסוד לכל הצלחה. התשוקה לבוא במגע עם האויב ולהשמידו — היתה המניע החזק בנפשו ובהתנהגותו בקרב.

יחסי הכוחות איבדו לגביו כל משמעות. כבר בקרבות הראשונים, בהם רדף אחרי כוחות פרוסיים, בפקדו על כוח סיור ומשמר קדמי, הסתער עם ששים קוזקים על גוף של מאה פרוסים, והנחיל להם תבוסה ניצחת. בלילה המשיך בהתקדמות, וגמא כארבעים-וחמישה קילומטרים לעומק שטח האויב. עם שחר הגיע לנהר ללא גשר. „אחרי!“ שאג, וזינק אל הנהר — ואנשיו אחריו. בראותו את העיר הוא קרא: „העיר היא שלנו! הוררא! אנו תוקפים!“ כאשר הצביע אחד הקוזקים על משמרות פרוסיים בעיר, צהל סובורוב: „אלוהים הטוב — כמה נפלא! הבה ונמצא אותם.“ ומשנשאל אם אין זה מן החכמה לאמוד ראשית-כל את כוחם, השיב תשובה סובורובית אופיינית: „למה? הרי לא באנו לספור אותם! באנו להכותם!“

רוח זו לא נטשה אותו גם לקראת תום דרכו. בהגיבו על הצעתו של גנרל אוסטרי לשלוח סיורים כדי לאכזר את הכוחות הצרפתיים, ענה, והוא כבר כבן שבעים: „סיור? איני זקוק לו. סיורים דרושים רק לרכייהלבב, והם משמשים התרעה לאויב. אם משתוקק אתה באמת למצוא את האויב — תעשה זאת גם בלעדיהם. כידונים, נשק קר, הסתערות, סנוקרת — אלה הם סיורי!“

פעם אחרת אמר: „יש לתקוף! נשק קר, בכידונים ובחרבות! יש ליצור אנדרלמוסיה ולהשתלט עליה מייד — מבלי לאבד אף רגע אחד!“

מכאן מתבקשים מאליהם שינויים מהותיים בחיי היחידות, באימוניהן ובמשטרן.

מראשית דרכו בחל סובורוב במגרש-המסדרים, בו ראה את אביאבות הטומאה, שכן בו נקבע התרגיל המסודר כשיטת-לחימה. מייד בקבלו את יחידתו הראשונה „פרץ את הגדר“ יהוציא את חייליו אל השדה והמרחב. אין יותר תרגולת אחת היפה לכל מצב ולכל שטח ולכן אין הוא מוכן שתרגולת תכתיב לו את התמרון.

ביכולת אילתור, המשולבת במשמעת-ברזל ובכושר-גופני מעולה, רואה סובורוב תנאי לחופש תמרון למפקד — ואת המפתח לניצחון. בעוד הצבא הרוסי כולו מתאמן במבנים מכונסים וכבדים, רץ סובורוב עם יחידותיו בשדות, על ההרים, בעמקי קים, במרחבים פתוחים וביערות-עד. הוא אימנן בשינויי מבנה ובהתארגנות מהירה לאחר הקרב, באימון הלוחם הבודד, בשחיה ובמעבר מכשולים. כתוצאה מן הגמישות אותה שאף להחדיר לשדה-הקרב, הדגיש את אימון של יחידות קטנות, ואף פיתח את שיטת בעיות ניהול הקרב בשטח, תוך הפתעה מוחלטת למתורגלים.

בקרבות, בהם לקח חלק עד אז, נוכח באטיות תנועתם ופעור-לתם של הגייסות ובעיקר בזו של הסיוע הארטילרי.

מתוך עיונו בהיסטוריה הצבאית, היה סובורוב משוכנע בחשיבותה של מהירות הפעולה. זהו „האמוק“ אשר רדף אותו כל השנים, ואשר בעזרתו אמנם הצליח בפעולותיו. בהאמינו בחשיבותה העליונה של המהירות, חיפש סובורוב ואף מצא את האמצעים להתגבר על הקשיים הנובעים ממנה על-ידי אימונים. הוא הגביר את קצב ההליכה והרבה לעסוק בשינויי מבנה ובכניסה אל-הקרב תוך תנועה ותמרון. פעמים רבות ניצח בזכות התמרון המהיר והתנועה המתמדת. הקרב המוצלח, אותו ידע לנהל בשום-שכל ובחירוף-נפש, היה לעתים קרובות פריו הבשל של התמרון.

הוא סתר את הטיעון שנטען נגדו, כי מהירות-פעולה מוגזמת עלולה לשבש את הגייסות ולפגוע בתיאום התנועה והאש.

במערכת היחסים בתוך היחידה החדיר רעיון, הנראה לנו כיום מובן וטבעי, אולם בעיני חבריו היה מטופש וחסר בסיס הגיוני: ככל שיוטבו תנאיו של החייל, כן ישתפרו גם הישגיו. קשר פשוט וגלוי זה היה בלתי-ידוע במבנה החברתי של רוסיה הצארית. סובורוב, אשר חי בתוך אנשיו ולמד להעריך את כושרם, כוח-סבלם העצום ומסירותם הרבה, הבחין בדבר בתחושה טבעית ובריאה. ואכן, הוא סיפק לחיילים את צורכיהם ככל שהיה לאל ידו.

רבים בספר תיאורי. מסעות-ענק בני מאות ואלפי קילומטרים

המדיניים בחצר הצארים. יתכן אף שהם צדקו. אך מחבר הספר מנסה להוכיח כי סובורוב לא התעלם משיקולים אלה, וראייתו הכלל-מדינית היתה בהירה ומקפת. בעיקר ניכר הדבר במלחמתו בצרפתים, אותה ראה כמלחמה אידיאולוגית, וקבע כי למען סיומה הכרח להשתלט על פריז.

אולם אין ספק כי הדחף העיקרי שהניע את סובורוב במלחמה זו, היה הרצון להתמודד עם הצבא הצרפתי — ובעיקר עם נפוליון. סביר להניח, כי הגדולה באכזבותיו — שהיו מרובות — היתה הפסקת המלחמה בצרפתים בלא שניתנה לו הזדמנות להתמודד עם יריבו-הגדול היחיד באותם ימים.

צודק המחבר בציינו בעניין זה, כי אחד ההבדלים בין סובורוב רוב לנפוליון, טמון בכך שסובורוב היה מבצע בלבד, בלי שהיה שותף להכרעות המדיניות, ואילו נפוליון עמד גם בראש הרשות המדינית, והיה לו חופש תמרון גם בתחום זה.

האמנם נכונה הסברה שהושמעה, והמופיעה אף בספר, כי נפוליון התחמק בכוונה-תחילה מהתמודדות ישירה עם סורבורוב?

מכל מקום — אין ספק כי התוקפנות בשדה-הקרב היתה המאפיין העיקרי במכלול מרכיבי מנהיגותו של סובורוב והיא גם החוט המקשר בין דפי הספר. התוקפנות, ששורשיה נעור צים היו בתורת-הקרב החדשה שפיתח, תורת חופש המבנה והניידות המקסימלית, היתה מפתח הצלחותיו בקרב. בזכותה נכון לו התואר „גנרל הניצחונות“.

גמישות ויזמה בביצוע

„כילויס קיסר כן אף אני איני עורך תכניות חלקיות-מפורטות; אני משקיף על הדברים רק בכללותם. סופת המקרה תמיד משנה את תכניותינה, המחושבות מראש“.

★

„זוהי ההוראה הכללית למסע ההתקפה... ואילו כל הפרטים יהיו תלויים בנסיבות, בתבונתם, ביכולתם, באומץ-לבם ובתקיפותם של רבותי מפקדי היחידות“.

בפשיטה רבתי על מחנות-התורכים ליד טורטוקאי

★

„כל מסע-מלחמה — שונה הוא מחברו...“

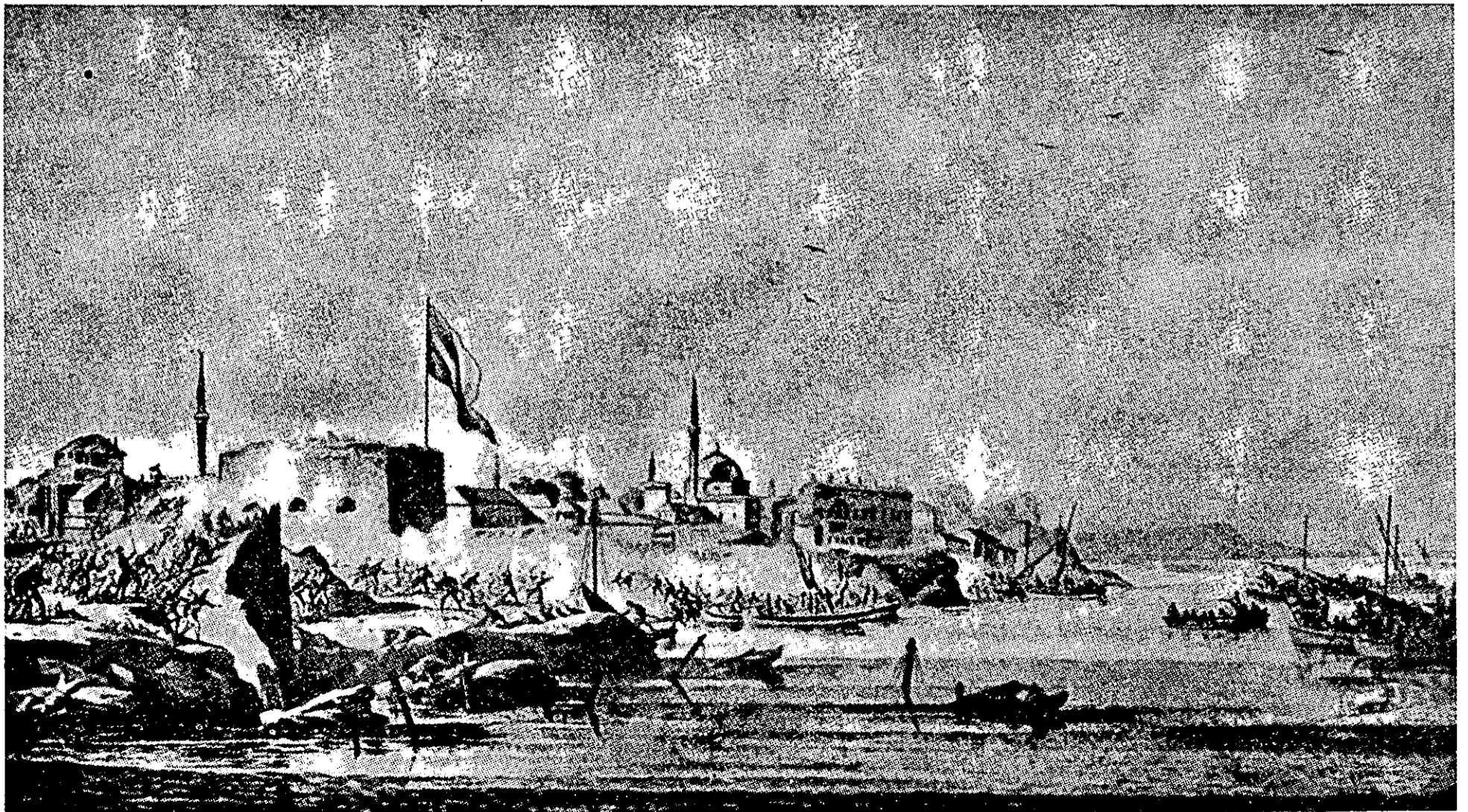
★

„הריני ממליץ לכבוד מעלתו על כושר-החלטה שלם, גנרל הנך! אני — מרחוק, ולא אוכל לצוותך על דבר. אחרת — מביש היה הדבר; אתה הנך האישי-במקום. שמור על מהירות, תנופה, מכה בזיין הקר“.

ממכתבו אל גנ' גרף פרזן במסע פולין 1794

בוויכוח על מטרת המלחמה: השתלטות על שטח או השמדת כוחות-אויב, גרס סובורוב, כי השטח הוא אמצעי-עזר לשם השמדת האויב וחיסול כוחותיו. ההשתלטות מסמלת ניצחון. אולם המטרה הבלעדית היא להשמיד את כוחות האויב. נראה שבנושא זה עמד סובורוב תחת שבט-ביקורתם של החוגים

ההסתערות על אסמאיל מכיוון הנהר

ניידות-זמן

מיצוי נאמן לדעותיו בנושא זה, שניצניהן נתגלו כבר בפעור-
לותיו הקרביות הראשונות, נמצא בדבריו במערכת-הקרבות
האחרונה שלו — איטליה ושביצריה; בהאיצו באחד הגנרלים
שלו, הפציר: „הזדרזו נא, הוד-מעלתך! הכסף יקר; חיי אדם
יקרים יותר; אולם היקר מכל הוא הזמן!”

ואמנם, הקורא בספר מתעייף מעצם המעקב אחר הניידות
העצומה ומהריצה אחרי הזמן. סובורוב — משרק ניתן בידיו
שרביט-הפיקוד והוגדר בפניו האויב, היה פותח במירוץ נגד
הזמן. כוחותיו מיהרו תמיד לחפש את האויב; הם היו מזדר-
זים להיכנס לקרב ולסיימו במהרה, ואז פותחים היו מייד
ברדיפה אחר האויב — תוך ניצול מושלם של הצלחתם.

„רק לא לעמוד ולא להיעצר!” מלחמה בעבור סובורוב היא
תנועה מתמדת. לשמה מוכן היה להקריב לא פעם אף סדר
טוב, ארגון ויחסי-כוחות. באחד ממסעותיו, שעה שקפח חום
איטליה על ראשי חייליו מארצות הקור, וכאשר נפלו לא
מעטים מהם לצדי הדרך ולא קמו עוד, התרוצץ סובורוב על
סוסו מראשית הטור עד סופו — האיץ באנשיו, התלוץ עמם,
ודירבן אותם ברוחו הטוב, והתוקפנית; ולמפקדיו טען:
„הראש אינו ממתין לזנב.”

על הזמן במלחמה: יוזמה, תנועה, תנופה

„יש לצוד אחר הרגע החומק... רגע אחד מכריע בגורל המערכה...”

✱

„אני פועל לא לפי שעות, כי אם לפי דקות.”

✱

„מוטב לי אלפיים—שלושת אלפים חיילים בשדה — מאשר עשרים—
שלושים אלף בחיל-מצב.”

✱

„הניצחון תלוי ברגלים ואילו הידים — רק כלי-שרת של הניצחון
הנם.”

✱

„צעד אחורנית — מוות.”

„במבטים — לא תכבוש מבצר.”

✱

„הנה, האויב אינו מצפה לנו; סבור הוא כי אני מרחק מאה
פרסאות... ואנו פתאום עליו, כרדת שלג על הראש, יסתחרר עליו
ראשו — ואתה תקוף במה שבאת, במה ששם אלוהים בכפך... הך,
דקור, הדוף, נתק, אל תחמיץ ידך!”

✱

„להכות בשטף קדימה, במצעדים ללא-חניות-לילה. להכות את
האויב בלילה — דבר זה מוכיח את יכולתו של מנהיג להשתמש
בניצחון לא בשביל להזהיר, אלא בשביל להתמיד בו. אשר לפוריות
בדוחים — בכך ניתן לו לאדם לאמן-ידו גם לאחר שכילה מעשיו.”

לאורך כל הקרבות המתוארים בספר, והם קרבותיו החשובים
ביותר מאז תפקידו הראשון והוא בן שלושים ואחת, ועד
לסיום מסעו המפואר בשביצריה, לא הפסיד לעולם במירוץ עם
הזמן ונגד האויב; וזאת — אף כי היה סובורוב חולני ותשוש
בגופו מאז ילדותו. תמיד הקדים את לוח-הזמנים ואת תכניות
האויב הצפויות. בניידות ראה תחליף לביטחון, לזהירות,
לעדיפות בכוח ולסדר טוב. והוא ניצח, והוא גבר על הפרוסים,
הדביר את הפולנים, הדף את התורכים והיכה — אף כי
חלקית — את הצרפתים.

קרבות-הכרעה

סובורוב שאף לקרבות הכרעה. הניידות הרבה אותה פיתח לא
שימשה לגביו תחליף למפגשי פנים-אל-פנים עם אויב. כיום,
רוצים היינו כי התמרון עצמו וההשתלטות על שטחים שולטים
יביאו הכרעה בקרב. לא כן גרס סובורוב. הוא שאף להשמיד
כוחות-אויב. ניידותו סייעה לו להגיע אל קרבות-ההכרעה לפי
תכניתו, אולם כמעט מעולם לא השתמש בה לשם התחמקות
מהם. במקרים בהם נאלץ לתקוף ערים בצורות, ביכר את
שיטת ההסתערות וההכרעה המהירה על שיטת המצור והי-
התשה האטית.

בספר מצויים תיאורים מרתקים על האופן בו כבש ערים
בצורות אלו. המחיר היה אמנם יקר, אולם סובורוב טען, כי
ההכרעה המהירה — ולוא תהא יקרה — היא תמיד זולה,
בסופו-של-חשבון, מאשר סדרה ארוכה ומייגעת של קרבות-
מצור-והתשה חלקיים. מחבר הספר משוה את גישתו זו של
סובורוב, אשר רבים גינו אותה בשל הפראות והאכזריות שבה,
להפעלת הפצצה האטומית לשם חיסול סכסוכים מתמשכים.

על כל פנים, אין הספר מותיר ספק, כי סובורוב, בדרכו המיו-
חדת ובקרבות-ההכרעה אשר ניהל, זכה בניצחונות מזהירים;

ולכל אחד מניצחונותיו אלו
גודעה השפעה רבה על מע-
רכת היחסים הבין-לאומית
של רוסיה.

פוטיומקין

ה„מלחמות” מבית

בשדה-הקרב קצר סובורוב
רוב תהילה — אך מבית
השביעוהו מרורים. חבריו
לצבא בזו לו בראשית דר-
כו — ושטמוהו בסופה. ב-
תקופתו היה המקצוע הצבאי
מעמד חברתי בעיקרו-של-
דבר, מקצוע הכרוך בכללי-
התנהגות מקובלים. סובורוב

בדיווח הוקטן חלקו בניצחונות, ויצא לו שם של אכזר, שאינו מתחשב בחייליו.

עד סוף ימיו נשאר סבורוב זר לחבריו בקצונה.

גם ביחסיו עם חצר הצאר לא שפר חלקו. את מרבית ניצחוניו קצר בעת שלטונה של קתרינה. והיא אָמנם נטתה לו רוב חסד. אולם גם בחצרה רבו האינטרסים הנוגדים והתככים השונים, להם נפל סבורוב קרבן לא אחת. ביחסיו עם פוטיומר קין וקתרינה, ואחר־כך עם הצאר פאול, היו עליות וירידות, אשר גרמו לו אכזבות מרובות, יאוש ורגעי מרירות לרוב. בכל עת בה נזקקו לכשרונותיו הצבאיים קראו לו, אולם מייד עם חלוף המלחמה — הרחיקוהו מעליהם.

מחבר הספר עומד בדבריו על היחס ההפוך שבין הישגיו ותרומותיו לרוסיה ולמשטר בה, לבין היחס לו זכה. במאבק פנימי זה לא גילה סבורוב גדלות, העזה וגבורה כפי שגילה בשדה־הקרב. הלוחם הגיבור בשדה־הקרב הפך נבון, מהסס ומתחנן בתוך ביתו.

סיכום

לא עסקנו כאן בתיאורי־קרבות, ולא במקרה. החומר עליו מתבסס המחבר הוא רוסי־בלעדי. חלקו לקוח ממכתביו וזכרו־נותיו של סבורוב עצמו. גם תמונת הקרבות נראית בספר מנקודת המבט הרוסית בלבד. לכן קשה להתייחס אליהם כאל תיאורים שלמים ומקיפים.

אולם תיאורי קרבות אלה, למרות הדי־דדיותם, מרתקים בשטפם ומאלפים להבנת הגיבור, הקרבות והתקופה.

מתיאור ילדותו של סבורוב וצעדיו הראשונים בצבא, ניתן ללמוד על מנהגים, סדרים וזוטות היו־יום של הצבא הרוסי דאז. מן המעקב אחר יחסיו של סבורוב עם שליטי רוסיה מצטיירת תמונה מעניינת ומסקרנת על חיי החצר, על הקיס־רית קתרינה, על אופן ניהולה של הממלכה ועל מערכת היחסים הבין־לאומית בתקופה חשובה זו בתולדות אירופה.

לפנינו, אנשי הצבא, מצטיירת דמות כזו של מנהיג מופלא, מחדש בתורת־הלחימה ומשנה מוסכמות, מפקד נועז השש־אלי־קרב — אמן הניצחון. אנשי צה"ל ימצאו בו אולי עניין רב יותר מאשר קוראים הנמנים על כל צבא אחר.

„הד, דקור, הדוף, ורצוף“, אמרת סבורוב, המופיע רכוב על סוס, בכרזה של הצבא הסובייטי בימי מלחמת־העולם השנייה.

בחל בכללים אלה ולא היה מסוגל לעכלם. באופיו היה מסתגר ומתרחק מחברה, ולשון־החלקלקות של חצר הצאר היתה לו לזרא — שפתו היתה שפת חיילים, ונות היה לו לשבת בחברת פקודיו האיכרים מאשר ליטול חלק בשיחות־הבל של חבריו הקצינים ואנשי־החצר.

על־כל אלו בזו לו. זאת ועוד, שאיפתו־אלי־קרב היתה זרה להם. תשוקתו הבלתי מובנת לבוא במגע עם אויב נראתה להם כחולי משונה, בלתי־נורמלי. לגביהם היתה המלחמה רע הכרחי, אשר יש לקבלו — אולם לא לחפש אחריו. כחלוף הזמן לא בזו לו עוד אך נטרו לו טינה. משרבו הצלחו־תיו ושמו הלך לפניו, גאו כלפיו השנאה והקנאה. קיפחוהו בקידום ומדי פעם נשלח לאזורים נידחים בתפקידים משניים.